

November 1841–januar 1842

FAKTA

Dato:
November 1841–januar 1842

Sidetæl:
176, 177, 178, 179, 180, 181

Dagbogens placering:
Thorvaldsens Museums arkiv,
inspektørens skrin, nr. 1

Ophavsperson/nøgleperson:
Christine Stampe

Generelle kommentarer:
Dette dokument er en del af det
originale manuskript til Christine
Stampes erindringer om Thorvaldsen.
Afskriften af hele manuskriptet
omfatter i alt 60 dele. Denne del er nr.
34.

OBS Dokumentet er også udgivet i
Arkivet, Thorvaldsens Museum. Her
findes den senest opdaterede udgave.

Læs mere om nærværende online-
udgivelse i artiklen Manuskriptet til
Christine Stampes erindringer om
Thorvaldsen.

Omtalte personer:
Pietro Galli
John Gibson
H.P. Holst
Adam Müller
Johann Friedrich Overbeck
Alberto Paulsen
Elisa Paulsen
Fritz Paulsen
Achille Pinelli
Bartolomeo Pinelli
Atanazy Raczyński
Christian Stampe
Elise Stampe
Henrik Stampe
Jeanina Stampe
Friedrich Thøming
Mathilde von Waldenburg
A. Winckler

RESUMÉ

Christine Stampes manus til sine erindringer om Thorvaldsen. Dette er 34. del af i alt 60.

TRANSSKRIFTION

- 176 -

Omtrent i Nov:¹ besøgte vi Overbeck² for at see en Carton han havde giot til et Malerie Christi gravlæggelse som var bestilt af Lybekkerne til en Kirke. Thorvaldsen var saa henrykt over samme Ca[r]ton, at han strax da vi kom hiem gav mig i Comition at faae at vide om Overbeck vilde sælge ham det? og hvad det skulde koste, dog frøken Waldenburg³ fra Berlin havde alt vilde haft det og Ov:⁴ havde lovet det, paa Condition at Grev Razinski⁵, intet havde derimod, da han først, havde bestilt samme Stykke i Sepia, og det maaskee ikke vilde være ham behagelig at dette Stykke kom dobbelt, til samme Bye, og nu da Ovb: meget heldere ønskede det skulde komme til Museet i Kiøbh: saa haabede han at kyse Frøkenen fra det (: ifald R: ikke satte sig derimod) Ved den store Sum han forlangte for det nemlig 500 Skudi⁶. Thorv: sagde han ellers han kuns vilde have 200 Skudi af; ☒ dog formodentlig har fr: ikke ladet sig Skræmme, thi vi har siden aldrig hørt tale om denne Carton; det var ret Thorv: Svage side, naar han fik løst til et Malerie, og der var noget til Hinder derfor, kunde han være i 8 a 14 Dage i Ondt humør, og saa gik det gierne ud over mig, og saaledes, ogsaa her, thi hvordan han nu vendte og dreiede det, saa var jeg Skyld i, at han ikke fik denne Carton og saa var han urimelig, og uretfærdig. Det var første gang at dette Humør infandt sig her i Rom[.] Dog meget var Orsagen⁷ og dertil at han ikke ret var kommen i med at Arbeide, han Loscherede endnu bestandig hos os⁸, og, det at gaee dette lille stykke over Gaden schenerede ham, og saa var der saa meget endnu for ham at giøre her i Rom, som han ikke rigtig havde besøgt, uden paa de almindelige Veie og Stæder, at der ingen tid var, saa alt hvad han gjorde, var at rode blant hans gamle Sager, og vi Brendte en heel deel⁹, men burde have gjort det ved endnu mange fleere dog det blev opsat, til alt skulle sendes hiem, ["]og saa kan vi pille ud hvad der

- 177 -

Bør Brændes¹⁰["] sagde han ☒ Imellem saa vi og hans Kaabere og bøger igienem, og hver dag kom der nye thi det gik i det uendelige paa hvor mange ting han havde Subscriberet¹¹, og altid en 12 a 24 Exemp¹²: og naar jeg spurgte hvad han vilde med saa mange hed det altid[: "]de stakkels Mennesker hvor skal de hen dermed naar ingen Kiøber,["] og det var ligesaa med Kaaber stiker, Bøger, Litografie og alt hvad man kan tænke sig, og ofte var det ikke smaa ting f.e:x Beder Een hvis Mand¹³ ham om, tilladelse at maatte støbe hans Portrait, som Medallion i Bronse¹⁴, og han siger jo, nu bliver det gjort, og deilig forgylt til, men ikke meere ligt,

en[d] mig; og saa koster det til Thorvaldsens store forundring 200 Specier¹⁵ et lille dumt stykke [(]Han gav¹⁶ 5 Species for en lille Blyants Tegning af Perelly¹⁷ skønt han alt eiede en heel deel af Samme

[(]), han har Eet endnu men af en Anden Mand og noget bedre, det daarlige vilde han foræret mig, men jeg vilde ikke have det skjønt det saae ud som Guld, det var een af Thorvs: Ordsp¹⁸: ["]Guld tager sig altid godt ud, især i Lommen["], dog jeg modsagde ham, og sagde jeg kunde dog sige ham et sted hvor det ikke tog sig godt ud; (: nu hørte han med begierlighed til): ["]I munden["].¹⁹ ["]hu²⁰ nei, de har da ret. ☒ det er gruelig styk["].²¹ skjønt, som ["]Morgenstund der bragte guld i Mund["], synes han ogsaa godt om det osv og ["]var saa glad naar han ret tidlig var kommet op og faaet meget Arbeidet["], vrøvlede vi, thi han havde deilige Tænder, og jeg havde gode saa talte vi frisk væk.

Endelig, saa blev det bestemt, at vi skulde see at faae det arangeret at han kunde ligge over hos sig selv²² og Mad Galli²³ og jeg fik paa det beste istand, hun maatte lade hendes Børn de 2 ligge hiemme hos hendes Moder, og hun med Manden, og et lille Barn ligge i Biblioteket og have den Store Sahl, og Kykenet, til dem, vi fik nu en lille Kakkelovn sat op i et Værelse for Thorvaldsen den første han havde haft i sit Huus hvor han havde boet i en 40 Aar, saa købte Han sig et par umaadelige store tykke Skoe gjort af Klædes Lister, og s v: Nu passede

- 178 -

Nu passede Manden og Konen ypperlig paa ham hun gioede reen hos ham og redte hans Sæng, og Galli²⁴ sat op om Aftenen efter ham til han kom hiem, osv jeg bragte ham lidt skaaren Smørrebrød til frokost, og om Midagen kom han over at spise hos os, dog gik der endnu lang tid inden han begyndte at Arbeide, og vi havde saa meget at bese og besøge osv d. 19de Nov:²⁵ havde vi trods vores lille Locale bestemt at Celebrere paa Nysøesk, med en Comedie, dog da Pladsen var knap blev der ingen inviteret uden at de spillende, paa Paulsen²⁶ og hans Kone²⁷ nær, saa det traf sig at der var 24 Spillende og kuus 5 à 6 Tilskuere, Holst²⁸ havde Skrevet et fortreffelig vittig stykke²⁹, Men som blev noget mindre god, ved de smaaelige Engstelser der senere paakom en og anden, at denne, og hin skulle lade sig fornærme, osv (vi fortrød ret at vi føiede dem, især da det første gode Exemplar blev tilintet gjort, og ikke meere huusked (: det der blev udsøgt var dog fortreffelig, og gjorde megen lykke, Thorvaldsen vi[d]ste ikke et Ord af det heele, og havde intet mærket til Prøverne da Sælskabet holdt dem om formidagen tidlig før vi kunde vente at han kom over til os; ☒ d. 19 Nov: 1841 vare Vi inviterede til Midag (: for første, og siste gang i al den tid vi vare i Rom :) hos Kammerherre Paulsen strax efter Bordet, Listede Melle Winkler³⁰, Elisa³¹, Jeanina³²[,] Christian³³, og den lille Alberto³⁴, hiem til os de vare af de spillende og Thorv: og jeg sadde og bladede i Billede Bøger, og gabede da nu Kl: blev 7, som var den aftalte tid, sagde jeg til Thor: ["]Vare vi nu i Kiøbenhavn saa kunde vi gaee i

Theatret[.]” [“]Nei saamen kunde vi ikke[.]” svarer han [“]det er for silde da det begynder Kl: 6 men her var det tids nok,[“] dog jeg trækker op af Lommen en lang Plakat, og læser: [“]med Kongelig tilladelse osv.[“], som hermed følger³⁵[.] Thor: troer jeg lader som jeg læser, men digter selv Indhold, og river Sedelen af min Haand, sigende: [“]hun vil dog altid have ret;[“] men

- 179 -

tænk nu hans forundring, især da Paulsens, og jeg reise os, og vi inbyde ham til at stige i Vognen med os, som holdt for døren, han blev meget overrasket, og saa meget meere, da han vist alt havde belavet sig paa at kiede sig thi, der blev ingen anstalt gjort til Loterie, som han var vandt til hos os, og det faldt ham ikke ind her hvor han var fremmed at forlange det, kort vi kiørte i et udraab og forundring, til Capo le Case³⁶, og der fandt vi Huuset fuld, som gratulerede ham men nu blev hans forbauselse til Morskab da vi i hans gamle Sovekammer³⁷ havde inrette Theater, og alt gik saa levende og livligt at Thorv uvilkaarlig spildte med, og aldrig glemmer jeg hans glæde[,] hans latter og fornøjelse, og hvorledes han paa engang var inviklet i en heel Samtale med Aktøren[.] Dog her vil jeg bede Holst³⁸ fortælle, om hans Felice Idea³⁹ og bon sens⁴⁰, og bon gout⁴¹, og springe til Slutningen som var paa sin Dansk: Smørrebrød og Kage og Viin, og endelig Dands, hvor selv Adam Møller⁴² dandsede med; ✕ Skaalerne som bleve udbragte skal og her staae⁴³. ✕ Thorvaldsen var virkelig lykkelig

- 180 -

Denne Comedie gav os længe efter endnu meget at tale om, og Thorvaldsen fik nu at vide hvordan den første Plann af stykket have været, og hvorledes der saagar skulde gøres lidt nar af ham selv osv og han fandt det var ret domt at de havde haft Betænkeligheder, [“]thi det maatte da være grumme domt at blive vred for sligt,[“] osv, men han morede sig mageløs, og var atter ganske forbauset over Elisa⁴⁴, ✕ Nogen tid herefter⁴⁵ vare vi til Soiré⁴⁶ hos Wigie⁴⁷ i Anledning af Colbs⁴⁸ fødselsdag; der fik vi i Forgemakket hver en stor Bouquet for at Precentere Gebursdagsbarnet; og Thorvaldsen havde tegnet mig et lille Stykke, som jeg gav Colb; ✕ Ofte var der nogen som bade Thorvald: om en lille Tegning blandt andre Billedhuggeren Gibson⁴⁹ og Mahleren Overbeck⁵⁰, dog Thr: sagde altid at han ikke kunde tegne og havde dessuden lovet mig alt hvad han gjorde, og alt, hvad vi, fandt i Rom, fik jeg, og disse Herrer fik hver et stykke af mig hvor for de atter gav mig et lille Billede til min Album⁵¹ og det af Overbeck, var deiligt, men ham fik jeg ogsaa Thorvaldsen til at gjøre en ganske nye Composition til, og jeg synes den var saa deilig at jeg raadte Thorv: at gjøre et Basrelief deraf og da han seenere, kom i Arbeidshjørnet benyttede han det; det var flugten til Egypten⁵², hvor han lader en Engel bevogtende svæve mellem Marie med Barnet, og Bødlerne, som ihielslaae; han gienner Hine tilbage, og beskytter disse med Haanden osv

✕ Overbeck var meget fornøiet med stykket, og fandt Ideen baade Nye og Poetisk; ✕ han var overhovedet meget begeistret naar han talte om Thorvaldsens Talent, og spurgte ham altid til Raads

- 181 -

eller bad ham sige sin Mening om hans Tegning eller Malerier, saaledes maatte Thorv: og tegne adskilligt på Oven omtalte Carton, som han havde gjort bemærkninger ved, og Overbeck forandrede det som Thorv: havde synes var bedre,

Thorval: havde, og stor respekt for Overbeck som Konstner, og jeg kan saa godt huske hvor godt det gjorde Thorv: da jeg engang kom hjem fra Overbeck, og fortalte ham hvor net, og med hvilken varme denne havde talt, om Thorvaldsen. Der kom i Rom lige som i Kiøbenhavn en gruelig mængde visitter, alle de fremmede, som kom til Byen [besøgte ham.] Blandt andet var der Fyrst Schwarzenberg⁵³, som snart bliver Cardinal, en meget smuk Mand, jeg anbefalede ham et par af vore Danske Malere og jeg ved han gjorde 2 Bestillinger hos Tøming⁵⁴ men om han siden kom til de andre ved jeg ikke[.]

¹ Antagelig november 1841 besøgte Thorvaldsen og familien Stampe Johann Friedrich Overbeck og beså kartonen til Beweinung Christi, St. Marien zu Lübeck. Thorvaldsen havde et par måneder tidligere, antagelig 8.9. – 9.9.1841, set Overbecks fresko Frants' Rosenunder i Santa Maria degli Angeli ved Assisi.

² Dvs. den tyske maler Johann Friedrich Overbeck.

³ Dvs. Mathilde von Waldenburg.

⁴ Dvs. den tyske maler Johann Friedrich Overbeck.

⁵ Dvs. den polske kunstsamler, tegner, kunsthistoriker, diplomat og greve Atanazy Raczyński.

⁶ Dvs. den italienske møntenhed scudi. For møntenheder og valuta på Thorvaldsens tid, se referenceartikel herom.

⁷ Dvs. årsagen.

⁸ Thorvaldsen boede på dette tidspunkt sammen med familien Stampe i en lejlighed tæt ved sin egen i Casa Buti, som var lejet ud til Pietro Galli.

⁹ November 1841 brændte Thorvaldsen og Christine Stampe altså "en heel Deel" af billedhuggerens "gamle Sager" i hans lejlighed i Rom – sandsynligvis breve og tegninger.

¹⁰ Se evt. referenceartiklen Censur.

¹¹ Dvs. forud forpligte sig til at aftage og betale fx en bog, et tidsskrift eller billeder, jf. abonnere i Ordbog over det Danske Sprog.

¹² Dvs. eksemplarer.

¹³ Dvs. en vis mand. Det er p.t. uvist hvem.

¹⁴ Den omtalte medalje er p.t. uidentificeret.

¹⁵ Dvs. specie. For møntfodder på Thorvaldsens tid se referenceartikel herom.

¹⁶ Følgende er skrevet i venstre margen på den anden led: "Han gav 5 Species for en lille Blyants Tegning af Perelly skønt han alt eiede en heel deel af Samme."

¹⁷ Antagelig den italienske maler og grafiker Achille Pinelli eller hans far billedhuggeren, maleren og kobberstikkeren Bartolomeo Pinelli.

¹⁸ Dvs. ordsprog.

¹⁹ Stampe refererer til den gamle skik at anbringe en mønt i munden på en afdød som en afgift til færgemanden Charon.

²⁰ Dvs. udbrud, der tilkendegiver uhygge, gru, angst, ubehag, jf. hu i Ordbog over det danske Sprog.

²¹ Dvs. styg.

²² Dvs. at Thorvaldsen kunne flytte ind i sin egen lejlighed i Casa Buti og ikke længere bo i den lejlighed, hvor han var flyttet ind med familien Stampe ved sin ankomst til Rom 12.9.1841.

²³ Dvs. den italienske billedhugger Pietro Gallis kone. Hun er p.t. uidentificeret.

²⁴ Dvs. den italienske billedhugger Pietro Galli.

²⁵ 19.11.1841 blev Thorvaldsens fødselsdag fejret med middag hos Elisa og Fritz Paulsen. Senere opførte danske kunstnerne H.P. Holsts til lejligheden skrevne komedie Feen Felic'idea.

²⁶ Dvs. den danske oberstløjtnant og kammerjunker Fritz Paulsen.

²⁷ Dvs. Thorvaldsens datter Elisa Paulsen.

²⁸ Dvs. den danske forfatter H.P. Holst.

²⁹ Dvs. komedien Feen Felic'idea eller Reisen efter den lykkelige Idée.
Se den detaljerede teaterplakat for stykket her.

³⁰ Dvs. Nysøs huslærer A. Winckler.

³¹ Dvs. Christine og Henrik Stampes ældste datter Elise Stampe.

³² Dvs. Christine og Henrik Stampes yngste datter Jeanina Stampe.

³³ Dvs. Christine og Henrik Stampes yngste søn Christian Stampe.

³⁴ Dvs. Elisa og Fritz Paulsens ældste søn Alberto Paulsen.

³⁵ Se teaterplakaten gengivet her.

³⁶ Dvs. Via di Capo le Case nr. 75, hvor den lejlighed, som familien Stampe boede i i Rom, lå.
At komedien blev opført her, fremgår af et senere kapitel i Stampes erindringer. Den præcise adresse fremgår af plakaten til komedien.
Gaden ligger blot 200 meter fra Thorvaldsens bopæl, Casa Buti, i Via Sistina.

³⁷ Thorvaldsens havde boet i familien Stampes romerske lejlighed indtil omkring medio november 1841.

³⁸ Dvs. den danske forfatter H.P. Holst.

³⁹ H.P. Holsts til lejligheden skrevne komedie Feen Felic'idea.

⁴⁰ Dvs. fransk for common sense, sund fornuft. Der er tale om navnet på en af rollerne i teaterstykket, spillet af Jeanina Stampe.

⁴¹ Efter fransk bon goût, dvs. god smag. Der er tale om navnet på en anden af rollerne i teaterstykket, spillet af Alberto Paulsen.

⁴² Dvs. den danske maler Adam Müller.

⁴³ H.P. Holsts skåltaler for Thorvaldsen, Christine og Elise Stampe gengives her.

⁴⁴ Elisa Stampe spillede hovedrollen i stykket.

⁴⁵ Dvs. lige nøjagtigt 2 måneder senere, idet Karl von Kolb kunne fejre fødselsdag 19.1.1842.

⁴⁶ Dvs. aftenselskab, jf. soirée i Ordbog over det Danske Sprog.

⁴⁷ Denne Wigie er p.t. uidentificeret.

⁴⁸ Dvs. den tyske handelsmand, bankier og konsul Karl von Kolb.

⁴⁹ Dvs. den britiske billedhugger John Gibson.

⁵⁰ Dvs. den tyske maler Johann Friedrich Overbeck.

⁵¹ Dvs. Stampes gæste- og vennealbum eller stambog.
Thorvaldsen havde en tilsvarende, mest benyttet i hans unge år, se Thorvaldsens stambog.

⁵² Dvs. Flugten til Ægypten, A571.

⁵³ Dvs. den østrigske kardinal og ærkebiskop Friedrich zu Schwarzenberg (1809-1885).

⁵⁴ Dvs. den dansk-tyske maler Friedrich Thøming.

[illegible]

